

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

دانشگاه صنعتی اصفهان

دانشکده شیمی

بررسی اثر کاتالیزور بر سنتز مشتقات جدید سالیسیلیک اسید با استفاده از ترکیبات دی متوكسی بنزن

و

محاسبات شیمی کوانتومی تعادل ۵-متوكسی-۱ و ۲-استخلافی ترازوں،
ایمیدوئیل آزیدها و آنالیز کانفورماتیونی مشتقات جدید سالیسیلیک اسید

پایان نامه کارشناسی ارشد شیمی آلی

مریم شهرکی

استاد راهنما

پروفسور عبدالحسین دباغ

دانشگاه صنعتی اصفهان

دانشکده شیمی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته شیمی آلی خانم مریم شهرکی
تحت عنوان

بررسی اثر کاتالیزور بر سنتز مشتقات جدید سالیسیلیک اسید با استفاده از ترکیبات
دی متوكسی بنزن

و

محاسبات شیمی کوانتومی تعادل ۵-متوكسی-۱ و ۲-استخلافی ترازوی ها و
ایمیدوئیل آزیدها و آنالیز کانفورماتیونی مشتقات جدید سالیسیلیک اسید

در تاریخ ۱۳۸۷/۱۲/۲۱ توسط کمیته تخصصی زیر مورد بررسی و تصویب نهایی قرار گرفت.

پروفسور عبدالحسین دباغ

۱- استاد راهنمای پایان نامه

دکتر امیر عبدالملکی

۲- استاد داور

دکتر علیرضا نجفی

۳- استاد داور

پروفسور بیژن نجفی

سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتكارات و نوآوریهای ناشی از تحقیق موضوع
این پایان نامه متعلق به دانشگاه صنعتی اصفهان است.

خداؤندا !

به هر گوشه که می نگرم، مظهر بزرگی و جلال تو آشکار است.
سپاس فراوانم را تقدیم در گاه با شکوهت می دارم که بر من
با اعطای همه نعمت های خوبت منت گذاشتی و توانم بخشدی
تا در این گستره پر اعجاز دانش، گامی هر چند کوچک برداشته و
در راه اعتلا و پویایی آن بکوشم.

با سپاس فراوان از:

پدر و مادر عزیزم؛ دو تن دیس عشق و ایثار که چون گوهری درخشان در تمام هستی ام می درخشند. دستانی مملو از پاکی و عشق و چشم انی سرشار از محبت دارند. آنها که به بهای دردشان آموختم. محبت و فدا کاری شان را می ستایم. هستی ام پیشکشان باد. والاترین سرور و نیکویی را از خداوند برای آنها خواستارم.

همسر فدا کارم؛ حمایت های مهربانانه ایشان در طی این مدت آشنا بی، آرامش جان و دل را برایم به ارمغان داشت و تکیه گاهی در وجودم ایجاد نمود تا آینده را با تدبیر بیشتر بنگرم و با تلاش به سوی آن بشتابم. معنای عشق، صمیمیت و همدلی را در وجود همسرم یافتم. این پایان نامه را به عنوان هدیه کوچکی در آغاز زندگی مشترکمان به ایشان تقدیم می کنم. از ایزد یکتا می خواهم شادمانی را در زندگیش جاودانه نمایم.

خانواده محترم همسرم؛ که با همکاری ها و دلگرمی هایشان همیشه یاریم کردند و به من لطف داشتند. از خداوند متعال طول عمر همراه با عزت را برای آنها مسئلت می نمایم.

برادران عزیزم؛ آنان که گنجینه قلبم آنکه از مهر آنهاست. صمیمانه دوستشان دارم و سعادت، سرفرازی و خوشبختی آنان در تمامی مراحل زندگی آرزوی قبلی من است.

استاد راهنمای بزرگوارم جناب آقای دکتر عبدالحسین دباغ به پاس لطف و زحماتشان و آنچه به من آموختند.

استاد گرانقدر جناب آقای دکتر امیر عبدالمولکی که متنان و صبوری را از ایشان آموختم و همچنین زحمت داوری این پایان نامه را بر عهده داشتند.

استاد داور جناب آقای دکتر علیرضا نجفی که با مطالعه این پایان نامه، مرا با نقطه نظرات ارزنده خویش آشنا نمودند. سرپرست محترم تحصیلات تکمیلی، استاد ارجمند جناب آقای دکتر بیژن نجفی که طی این مدت زحمات زیادی را متقبل شدند.

کلیه دوستان پر تلاش آزمایشگاه تحقیقاتی کاتالیزور، به خصوص دوست و خواهر عزیزم خانم رضوان شیاسی که همیشه سنگ صبور و یاری گر بند بودند. دست هایشان را به گرمی می فشارم و همیشه به یادشان هستم.

و تمام کسانی که صبر، استقامت و پشتکار مرا صد چندان کردند.

امید است که تلاش صادقانه من و شما تو شهادی باشد برای آیندگان برای نیل به فردایی بهتر

مریم شهر کی

۱۳۸۷ اسفندماه

تقدیم به

پدرم

به استواری‌های هر روزش

مادرم

به محبت‌ها و فداکاری‌های بی‌دربیغش

و بهترین دوست و همسفر ادامه مسیر زندگی‌ام

امید لحظه‌های خسته بودنم

همسر فهیم و مهربانم

با احترام

فهرست مطالب

صفحه		عنوان
هشت	فهرست مطالب
دوازده	فهرست اشکال
پانزده	فهرست جداول
۱	چکیده
		فصل اول: مقدمه
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۱-۲- تاریخچه
۴	۱-۳- کاربرد های دارویی سالیسیلات ها
۵	۱-۴- منابع سالیسیلات ها
۶	۱-۱-۴- سالیسیلات ها و گیاهان
۶	۱-۲-۴-۱- سالیسیلات ها و انسان ها
۶	۱-۳-۴-۱- سالیسیلیک اسید
۷	۱-۳-۴-۱- الف- سنتز سالیسیلیک اسید
۸	۱-۳-۴-۱- ب- مکانیسم واکنش کلب اشمیت
۸	۱-۳-۴-۱- ج- کاربردهای آرایشی و پزشکی سالیسیلیک اسید
۹	۱-۳-۴-۱- د- واکنش های شیمیایی
۹	۱-۴-۱- آسپیرین
۱۰	۱-۵-۴-۱- متیل سالیسیلات
۱۱	۱-۶-۴-۱- بنزیل سالیسیلات
۱۱	۱-۷-۴-۱- اتیل سالیسیلات
۱۲	۱-۸-۴-۱- منیزیم سالیسیلات
۱۲	۱-۹-۴-۱- اکیل سالیسیلات
۱۲	۱-۱۰-۴-۱- نعناع بیابانی
۱۲	۱-۱۱-۴-۱- فیل سالیسیلات
۱۲	۱-۱۲-۴-۱- سالسالات

۱۲ ۱۳-۴-۱- سدیم سالیسیلات
۱۲ ۱-۵- شیمی بنزوئیک اسید ها
۱۲ ۱-۵-۱- روش های سنتز بنزوئیک اسیدها
۱۴ ۱-۵-۱-الف- تولید صنعتی
۱۴ ۱-۵-۱-ب- سنتز آزمایشگاهی
۱۵ ۱-۲-۵-۱- کاربردهای بنزوئیک اسیدها
۱۷ ۱-۶- سنتز متیل ۴،۲- دی متوكسی سالیسیلات با استفاده از ترازوول
۱۹ ۱-۷- سنتز چند مشتق جدید از ترکیبات سالیسیک اسید
۲۰ ۱-۸- پیوندهای هیدروژنی سالیسلیک اسید
۲۰ ۱-۹- واکنش های فریدل-کرافتس
۲۰ ۱-۹-۱- کاتالیزورهای هموژن و هتروژن
۲۱ ۱-۹-۲- آسیلاسیون ترکیبات اتری آرماتیک
۲۲ ۱-۱۰-۱- شیمی ترازوولها
۲۴ ۱-۱۰-۱- سنتز ترازوولها
۲۴ ۱-۱۰-۱-۱- مکانیسم تشکیل
۲۴ ۱-۱۰-۱-۲- کاربرد ترازوولها
۲۶ ۱-۱۱-۱- روش های محاسباتی
۲۷ ۱-۱۱-۱-۱- محاسبات مکانیک کوانتومی آغازین (Ab initio)
۲۸ ۱-۱۱-۱-۲- تئوری عاملیت دانسیته (DFT)
۲۸ ۱-۱۱-۱-۳- مجموعه های پایه
۲۹ ۱-۱۲-۱- اهداف پایان نامه

فصل دوم: بخش تجربی

۳۰ ۲-۱- مشخصات کلی دستگاه ها
۳۱ ۲-۲- مواد اولیه
۳۱ ۲-۳- آسیلاسیون فریدل-کرافتس ترکیب ۴،۱- دی متوكسی بنزن (۳۸) با معرف آسیلاسیون متیل کلروفرمات در حضور کاتالیزور آلومینیم تری کلراید
۳۱ ۲-۳-۱- نسبت مولی ۱،۴- دی متوكسی بنزن / آلومینیم تری کلرید (۱/۵ : ۱)

۳۲-۲-۳-۲- نسبت مولی ۱،۴- دی متوكسی بنزن / آلومینیم تری کلرید (۰/۱:۱).
۳۲-۳-۳-۲- نسبت مولی ۱،۴- دی متوكسی بنزن / آلومینیم تری کلرید (۱:۱).
۳۳-۴- آسیلاسیون فریدل-کرافتس ترکیب ۱،۴- دی متوكسی بنزن در حضور کاتالیزور آهن تری کلرید.
۳۴-۵- تلاش برای آسیلاسیون فریدل-کرافتس ترکیب ۱،۴- دی متوكسی بنزن.
۳۴-۶- بدون استفاده از کاتالیزور.
۳۴-۷- با استفاده از سیلیکاژل.
۳۴-۸- با استفاده از کاتالیزور نیکل دی کلرید.
۳۴-۹- با استفاده از کاتالیزور $\gamma\text{-Al}_2\text{O}_3$.
۳۵-۱۰- با استفاده از انواع کاتالیزورهای آلومینا.
۳۵-۱۱- با استفاده از $\text{ZrO}_2/\text{Al}_2\text{O}_3$ (۵۰٪).
۳۵-۱۲- تهیه کاتالیزور آلومینیم تری کلرید بر بستر سیلیکا.
۳۵-۱۳- روش اول.
۳۵-۱۴- روش دوم.
۳۵-۱۵- آسیلاسیون ترکیب ۱،۴- دی متوكسی بنزن با کاتالیزور $\text{SiO}_2/\text{AlCl}_3$.
۳۵-۱۶- با استفاده از کاتالیزور AlCl_3 تهیه شده بر روی بستر SiO_2 (روش اول).
۳۶-۱۷- با استفاده از کاتالیزور AlCl_3 تهیه شده بر روی بستر SiO_2 (روش دوم).
۳۶-۱۸- تلاش برای آسیلاسیون ترکیب ۱،۴- دی متوكسی بنزن با استفاده از سیلیکاژل و آلومینیم تری کلرید (روش سوم).
۳۶-۱۹- آسیلاسیون فریدل-کرافتس ترکیب ۱،۴- دی متوكسی بنزن (۵۶).
۳۶-۲۰- با استفاده از کاتالیزور آلومینیم تری کلرید.
۳۷-۲۱- با استفاده از کاتالیزور آهن تری کلرید.
۳۷-۲۲- مشخصات طیفی ترکیبات.
۴۱-۲۳- روش های محاسباتی.
۴۱-۲۴- ساختار و انرژی کل.
۴۱-۲۵- آنالیز کانفورماتیونی.

فصل سوم: بحث و نتیجه گیری

۴۲-۱- آسیلاسیون فریدل-کرافتس ترکیب ۱،۴- دی متوكسی بنزن (۳۸).
۴۲-۲- بررسی واکنش.

۴۶ ۲-۱-۳- بررسی طیف های محصولات
۵۴ ۳-۱-۳- مکانیسم پیشنهادی تشکیل ترکیب متیل ۱،۴- دی متوكسی-۲- متیل بنزن (۴۷)
۵۵ ۳-۱-۴- مکانیسم پیشنهادی تشکیل ترکیب متیل-۴- متوكسی بنزوئات (۴۹)
۵۶ ۳-۱-۵- مکانیسم پیشنهادی تشکیل ترکیب متیل-۳- متوكسی سالیسیلات (۵۰)
۵۷ ۳-۱-۶- مکانیسم پیشنهادی تشکیل ترکیب متیل-۲،۵- دی متوكسی بنزوئات (۵۱)
۵۸ ۳-۱-۷- مکانیسم پیشنهادی تشکیل ترکیب متیل-۴-۵- دی متوكسی بنزوئیل)-۲،۵- دی متوكسی بنزوئات (۵۵).
۵۹ ۳-۱-۸- مکانیسم پیشنهادی تشکیل ترکیب متیل-۳- متوكسی سالیسیلات (۵۰) بر بستر سیلیکا
۶۱ ۳-۲- آسیلاسیون فریدل-کرافتس ترکیب ا،۳- دی متوكسی بنزن (۵۶)
۶۱ ۳-۱-۲-۳- بررسی واکنش
۶۲ ۳-۲-۲-۳- بررسی طیف های محصولات
۶۵ ۳-۳- نتیجه گیری کلی
۶۶ ۳-۴- آینده نگری
۶۶ ۳-۵- بخش ثوری
۶۶ ۳-۵-۱- مطالعات ساختاری محصولات متیل سالیسیلات دی متوكسی بنزن ها
۷۱ ۳-۵-۲- بررسی انرژی محصولات متیل سالیسیلات دی متوكسی بنزن ها
۷۲ ۳-۵-۳- آنالیز کانفورماسیونی ترکیب (۵۰)
۷۵ ۳-۵-۴- مطالعات ثوری ترازوول ها
۷۹ ۳-۵-۵- بررسی انرژی ترازوول ها و ایمیدوئیل آزیدهای (۹۱-۲۶)
۸۱ ۳-۵-۶- بررسی جزئی مکانیسم تعادل ترازوول (۸۴)
۸۲ پیوست یک
۱۰۸ پیوست دو
۱۲۷ مراجع
۱۳۲ چکیده انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۱۲	جدول ۱: مقایسه طول پیوندها (بر حسب آنگستروم)، زوایای پیوندی و زوایای پیچشی (بر حسب درجه) ترکیبات - تترازول(۷۶-۹۱)، محاسبه شده با روش های (HF(6-31G*) و B 3LYP (6-31G*) و MP2(6-31G*)
۱۱۶	جدول ۲: مقایسه طول پیوندها (بر حسب آنگستروم)، زوایای پیوندی و زوایای پیچشی (بر حسب درجه) ترکیبات - تترازول(۷۶-۹۱)، محاسبه شده با روش های (HF(6-31G*) و B 3LYP (6-31G*) و MP2(6-31G*)
۱۲۰	جدول ۳: مقایسه طول پیوندها (بر حسب آنگستروم)، زوایای پیوندی و زوایای پیچشی (بر حسب درجه) ترکیبات آزید - تترازول(۷۶-۹۱)، محاسبه شده با روش های (HF(6-31G*) و B 3LYP (6-31G*) و MP2(6-31G*)
۱۲۴	جدول ۴: انرژی کل و انرژی نسبی (بر حسب کیلو کالری بر مول) ۱-تترازول، ۲-تترازول و آزید (۷۶-۹۱) محاسبه شده با روش (HF(6-31G*))
۱۲۴	جدول ۵: انرژی کل و انرژی نسبی (بر حسب کیلو کالری بر مول) ۱-تترازول، ۲-تترازول و آزید (۷۶-۹۱) محاسبه شده با روش (B 3LYP (6-31G*))
۱۲۵	جدول ۶: انرژی کل و انرژی نسبی (بر حسب کیلو کالری بر مول) ۱-تترازول، ۲-تترازول و آزید (۷۶-۹۱) محاسبه شده با روش (MP2(6-31G*))
۱۲۵	جدول ۷: انرژی کل (بر حسب هارتی) ۱-تترازول، ۲-تترازول و آزید (۷۶-۹۱) محاسبه شده با روش (HF(6-31G*))
۱۲۶	جدول ۸: انرژی کل (بر حسب هارتی) ۱-تترازول، ۲-تترازول و آزید (۷۶-۹۱) محاسبه شده با روش (B3LYP (6-31G*))
۱۲۶	جدول ۹: انرژی کل (بر حسب هارتی) ۱-تترازول، ۲-تترازول و آزید (۷۶-۹۱) محاسبه شده با روش (MP2(6-31G*))

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۸۴	شكل ۱- طیف فروسرخ (قرص KBr) ترکیب ۱،۴-دی متوكسی-۲-متیل بنزن (۴۷)
۸۴	شكل ۲- طیف جرمی ترکیب ۱،۴-دی متوكسی-۲-متیل بنزن (۴۷)
۸۵	شكل ۳- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) ترکیب ۱،۴-دی متوكسی-۲-متیل بنزن (۴۷)
۸۵	شكل ۴- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آلیفاتیک) ترکیب ۱،۴-دی متوكسی-۲-متیل بنزن (۴۷)
۸۶	شكل ۵- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آروماتیک) ترکیب ۱،۴-دی متوكسی-۲-متیل بنزن (۴۷)
۸۶	شكل ۶- طیف فروسرخ (قرص KBr) ترکیب ۱،۴-دی متوكسی-۲،۳-دی متیل بنزن (۴۸)
۸۷	شكل ۷- طیف جرمی ترکیب ۱،۴-دی متوكسی-۲،۳-دی متیل بنزن (۴۸)
۸۷	شكل ۸- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) ترکیب ۱،۴-دی متوكسی-۲،۳-دی متیل بنزن (۴۸)
۸۸	شكل ۹- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آلیفاتیک) ترکیب ۱،۴-دی متوكسی-۲،۳-دی متیل بنزن (۴۸)
۸۸	شكل ۱۰- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آروماتیک) ترکیب ۱،۴-دی متوكسی-۲،۳-دی متیل بنزن (۴۸)
۸۹	شكل ۱۱- طیف فروسرخ (قرص KBr) ترکیب متیل-۴-متوكسی بنزوئات (۴۹)
۸۹	شكل ۱۲- طیف جرمی ترکیب متیل-۴-متوكسی بنزوئات (۴۹)
۹۰	شكل ۱۳- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) ترکیب متیل-۴-متوكسی بنزوئات (۴۹)
۹۰	شكل ۱۴- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آلیفاتیک) ترکیب متیل-۴-متوكسی بنزوئات (۴۹)
۹۱	شكل ۱۵- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آروماتیک) ترکیب متیل-۴-متوكسی بنزوئات (۴۹)
۹۱	شكل ۱۶- طیف جرمی ترکیب متیل-۳-متوكسی سالیسیلات (۵۰)
۹۲	شكل ۱۷- طیف جرمی ترکیب متیل-۲،۵-دی متوكسی بنزوئات (۵۱)
۹۲	شكل ۱۸- طیف جرمی ترکیب متیل-۳-متوكسی-۵-متیل سالیسیلات (۵۲)
۹۲	شكل ۱۹- طیف جرمی (ESI) ترکیبات (۵۰)، (۵۱) و (۵۲)
۹۳	شكل ۲۰- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) ترکیبات (۵۰)، (۵۱) و (۵۲)
۹۳	شكل ۲۱- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آلیفاتیک) ترکیبات (۵۰)، (۵۱) و (۵۲)
۹۴	شكل ۲۲- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آلیفاتیک) ترکیبات (۵۰)، (۵۱) و (۵۲)
۹۴	شكل ۲۳- طیف ($^{1}\text{H-NMR}$ ۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آروماتیک) ترکیبات (۵۰)، (۵۱) و (۵۲)

۹۵ شکل ۲۴- طیف جرمی ترکیب متیل-۵،۲-دی متوكسی-۴-متیل بنزوئات (۵۳).....
۹۵ شکل ۲۵- طیف جرمی (ESI) ترکیب دی متیل-۳،۶-دی متوكسی فتالات (۵۴).....
۹۵ شکل ۲۶- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) ترکیب دی متیل-۳،۶-دی متوكسی فتالات (۵۴).....
۹۶ شکل ۲۷- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آلفاگیک) ترکیب دی متیل-۳،۶-دی متوكسی فتالات (۵۴).....
۹۶ شکل ۲۸- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آروماتیک) ترکیب دی متیل-۳،۶-دی متوكسی فتالات (۵۴).....
۹۷ شکل ۲۹- طیف جرمی (ESI) ترکیب متیل-۴-(۵،۲-دی متوكسی بنزوئیل)-۲،۵-دی متوكسی بنزوئات (۵۵).....
۹۷ شکل ۳۰- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) ترکیب متیل-۴-(۵،۲-دی متوكسی بنزوئیل)-۲،۵-دی متوكسی بنزوئات (۵۵).....
۹۸ شکل ۳۱- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آلفاگیک) ترکیب متیل-۴-(۲،۵-دی متوكسی بنزوئیل)-۲،۵-دی متوكسی بنزوئات (۵۵).....
۹۸ شکل ۳۲- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آروماتیک) ترکیب متیل-۴-(۲،۵-دی متوكسی بنزوئیل)-۲،۵-دی متوكسی بنزوئات (۵۵).....
۹۹ شکل ۳۳- طیف فروسرخ (قرص KBr) ترکیب متیل-۲،۴-دی متوكسی بنزوئات (۵۷).....
۹۹ شکل ۳۴- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) ترکیب متیل-۲،۴-دی متوكسی بنزوئات (۵۷).....
۱۰۰ شکل ۳۵- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آلفاگیک) ترکیب متیل-۲،۴-دی متوكسی بنزوئات (۵۷).....
۱۰۰ شکل ۳۶- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آروماتیک) ترکیب متیل-۲،۴-دی متوكسی بنزوئات (۵۷).....
۱۰۱ شکل ۳۷- طیف فروسرخ (قرص KBr) ترکیب متیل-۲،۴-دی متوكسی-۵-متیل بنزوئات (۵۸).....
۱۰۱ شکل ۳۸- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آلفاگیک) ترکیب متیل-۲،۴-دی متوكسی-۵-متیل بنزوئات (۵۸).....
۱۰۲ شکل ۳۹- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آلفاگیک) ترکیب متیل-۲،۴-دی متوكسی-۵-متیل بنزوئات (۵۸).....
۱۰۲ شکل ۴۰- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آروماتیک) ترکیب متیل-۲،۴-دی متوكسی-۵-متیل بنزوئات (۵۸).....
۱۰۳ شکل ۴۱- طیف فروسرخ (قرص KBr) ترکیب متیل-۴-متوكسی سالیسیلات (۵۹).....
۱۰۳ شکل ۴۲- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) ترکیب متیل-۴-متوكسی سالیسیلات (۵۹).....
۱۰۴ شکل ۴۳- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آلفاگیک) ترکیب متیل-۴-متوكسی سالیسیلات (۵۹).....
۱۰۴ شکل ۴۴- طیف ($^1\text{H-NMR}$) (۵۰۰ MHz, CDCl_3) (بسط یافته ناحیه آروماتیک) ترکیب متیل-۴-متوكسی سالیسیلات (۵۹).....

چکیده

امروزه ستر مشتقات بنزوئیک اسیدها از جمله سالیسیلات‌ها به علت کاربردهای گسترده‌ی بیولوژیکی، دارویی و صنعتی مورد توجه قرار گرفته است.

در طی این پژوهه تحقیقاتی، مشتقات جدیدی از سالیسیلیک اسید ستر شد. برای سنتز این ترکیبات از آسیلاسیون فریدل-کرافتس ترکیبات آروماتیک غنی از الکترون، ۱-دی متوكسی بنزن (۳۸) و ۱،۳-دی متوكسی بنزن (۵۶) با معرف آسیلاسیون متیل کلروفرام استفاده گردید. همچنین به دلیل اهمیت شیمی سبز به کارگیری کاتالیزور مناسب در واکنش آسیلاسیون فریدل-کرافتس مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور کاتالیزورهای آلومینیم تری کلرید، آهن تری کلرید، آلومینیم تری کلرید برستسیلیکا و ... استفاده شد. برای بهینه سازی بازده واکنش، مقادیر مختلف کاتالیزور و شرایط دمایی متفاوت نیز بررسی شد. ساختار ترکیبات ستر شده توسط تکنیک‌های H-NMR، GC/MS، FT-IR و MASS شناسایی شد.

در قسمت دوم این پژوهه محصولات متیل سالیسیلات مختلف مشتق شده از ترکیبات ۱،۴-دی متوكسی بنزن، ۱،۳-دی متوكسی بنزن و ۱،۲-دی متوكسی بنزن به صورت تئوری با استفاده از روش‌های HF، B₃LYP و MP2 و مجموعه‌ی پایه 6-31G بهینه شد. سد انرژی و پایداری این ترکیبات مقایسه گردید. انرژی کل، انرژی نسبی و پارامترهای هندسی مثل طول پیوندها، زاویه پیوندها و زاویه پیچشی نیز محاسبه گردید. ترکیب (۵۰) به منظور بررسی پایدارترین و ناپایدارترین کانفورمر و مطالعه‌ی پیوند هیدروژنی درون مولکولی مورد آنالیز کانفورماتیونی قرار گرفت.

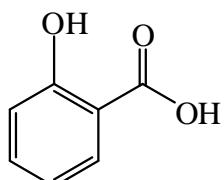
در بخش دیگر ساختارهای تعدادی از تترزاول‌ها و ایمیدوئیل آزیدها به منظور بررسی تعادل و مکانیسم ایزومریزاسیون با استفاده از روش‌های محاسباتی بهینه شد. اثر استخلاف بر تعادل ۱-تترزاول، ۲-تترزاول و آزید مورد بررسی قرار گرفت و پایداری نسبی آنها مقایسه گردید. داده‌های تئوری به دست آمده با داده‌های تجربی مقایسه گردید و نتایج تئوری تطابق خوبی با نتایج تجربی نشان داد.

فصل اول

مقدمه

۱-۱- مقدمه

مشتقان بنزوئیک اسید به علت فعالیت های بیولوژیکی، دارویی و کاربردهای صنعتی از اهمیت زیادی برخوردار هستند. بنزوئیک اسیدها از نظر اقتصادی نیز حائز اهمیت می باشند. از مهمترین مشتقات آنها، سالیسیلات ها هستند. امروزه سنتر مشتقات سالیسیلات به علت کاربرد گسترده‌ی آنها بسیار مورد توجه قرار گرفته است. اولین و معروف‌ترین مشتق سالیسیلات، سالیسیلیک اسید (۱) است. بتا هیدروکسی اسیدی با فرمول مولکولی $C_6H_4(OH)CO_2H$ است که گروه هیدروکسی مجاور گروه کربونیل روی حلقه قرار دارد. سالیسیلیک اسید، اسید آلی با کریستال‌های بی رنگ کاربردهای زیاد و فوق العاده ای دارد.

(۱)

۲-۱- تاریخچه

مطالعات علمی که در مراکز تحقیقات بین المللی در مورد بید سفید به عمل آمده است، نشان می دهد که بیش از ۲۵۰۰ سال قبل، یعنی تقریباً ۵۰۰ سال قبل از میلاد، پزشکان چینی جهت درمان از پوست درخت بید برای تسکین درد استفاده می کردند. بقراط یونانی معروف به پدر علم پزشکی در حدود ۴۰۰ سال قبل از میلاد پیشنهاد کرد که جویدن پوست درخت بید تب را پایین و درد را کاهش می دهد. پانصد سال بعد از آن، پزشک دیگری به نام دیوسکوریدز^۱ پوست درخت بید را جهت کاهش التهاب بیمارانش تجویز می کرد [۱].

به طور کلی از قرن اول پس از میلاد پزشکان یونانی اولین گروه پزشکان اروپایی بودند که پوست بید را به عنوان مسکن درد و رفع التهاب تجویز می نمودند و پس از آن حکمای تب سنتی ایران برای موارد زیادی از جمله تسکین دردهای مفاصل و نقرس آن را به کار می بردند. متأسفانه در طی قرون وسطی پزشکان اروپایی فوائد کاربرد پوست درخت بید را از یاد برداشتند، تا اینکه در قرن هفدهم حکیم گیاه درمانی انگلیسی به نام نیکلاس کول پیر^۲ در یادداشت‌هایش می‌نویسد که پوست، برگ و بذر بید برای قطع خونریزی، رفع قی، آشفتگی، تحریک دفع ادرار، رفع زگیل، روشن نمودن پوست بدن و از بین بردن لکه‌های پوستی مفید است [۲]. تا زمان کول پیر از بید سفید در اروپا برای تسکین درد استفاده نمی شد ولی در اواسط قرن هجدهم تحقیقات و تجربیات حکیم دیگری به نام ادموند استون^۳ از آکسفورد نشان می دهد که عصاره پوست بید در مورد تب‌های مalaria آثار مفیدی نشان می دهد که در یادداشت‌های کول پیر نیز به آن اشاره شده است.

در سال ۱۷۶۳ انجمان سلطنتی انگلستان گزارش موفقیت استون در کاهش تب را با استفاده از پوست درخت بید منتشر کرد [۳]. در سال ۱۸۲۸، شیمیدان‌های آلمانی ماده فعال پوست بید سفید را استخراج کردند و از آنجا که نام درخت بید سالیکس^۴ بود، ترکیب جدید را سالیسین نامیدند. سالیسین گلیکوزیدی است به صورت پودر یا کریستال‌های سفید رنگ، که دارای فرمول مولکولی $C_{13}H_{18}O_7$ و وزن مولکولی ۲۸۶/۳ با نقطه ذوب ۱۵۹–۱۶۴ درجه سانتیگراد است و قابلیت اتحال در آب و الکل را دارد [۴].

در سال ۱۸۳۱ پاگنستکر^۵ از تقطیر گل‌های اسپیره کوهی ماده‌ای به نام سالیسیل آلدید را به دست آورد. در سال ۱۸۳۵ یک شیمیدان آلمانی به نام کال لویج^۶ از هیدرولیز قلیایی سالیسیل آلدید، ماده سالیسیلیک اسید را به دست آورد. در سال ۱۸۳۸، یک شیمیدان ایتالیایی به نام پیویا^۷ در اثر هیدرولیز سالیسین، گلوکز و سالیسیل آلدید را به دست آورد. اکسیداسیون بیشتر سالیسیل آلدید باعث تبدیل آن به سالیسیلیک اسید می شود. این ماده در سال ۱۸۴۴ توسط کاهورز^۸ از انسان وینترگرین جدا شد. در سال ۱۸۵۳ از استراسبورگ، جرارد^۹ گروه هیدروکسی سالیسیلیک اسید را با یک گروه استیل جایگزین کرد که این اولین سنتر استیل سالیسیلیک اسید است و بعداً آن را

1- Dioscorides

2- Nicholas culpeper

3- Edmond stone

4- Salix

5- Pagenstecher

6- Kal Lowig

7- Pivia

8- Cahours

9- Gerhardt

آسپرین نامیدند. در سال ۱۸۵۹ هرمان کلب^۱ یک فرآیند بی زحمت و ارزان قیمت از سنتز سالیسیک اسید را ارائه داد او این ماده را از فل ساخت.

در سال ۱۸۹۳، یک شیمیدان که در شرکت بایر آلمان کار می کرد به نام هافمن^۲ مجدداً واکنش استیلاسیونی را که اولین بار توسط جرارد انجام شده بود را تکرار کرد. پدر هافمن به درد مفاصل مبتلا بود و این امر انگیزه‌ای شد تا این کار را دنبال کند. ماده‌ی سنتز آسپرین^۳ نامیده شد. این ماده تمام خواص سالیسیک اسید را دارا است، اما قدرت اسیدی آن کم و مزه نامناسب نمک سدیم را نیز ندارد. در اواسط قرن نوزدهم محققان در تحقیقات خود نشان دادند که سالیسین و سالیسیلیک اسید برای کاهش تب، تسکین درد و رفع التهاب مؤثر هستند [۵]. متأسفانه هر دو ماده در برخی موارد عوارض جانبی نظیر آشتفتگی، اسهال، خونریزی معده و طنین در گوش و حتی مصرف زیادتر از حد مجاز آنها دارای عوارض وخیم تری نظیر فلنج جهاز تنفسی و مرگ است. با توجه به عوارض فوق شیمیدانان ماده استیل سالیسیلیک اسید که همان آسپرین معروف و متداول است با استفاده از سالیسیلیک اسید که از گیاه اسپیره کوهی می گرفتند کشف نمودند [۱].

هدف از کشف آسپرین این بود که ترکیبی درست شود تا ضمن حفظ خواص شفا بخشی مفید سالیسیلیک اسید، سعی شود عوارض جانبی نامطلوب آن حداقل باشد و از آن تاریخ آسپرین به عنوان یک داروی بسیار معروف در اغلب موارد برای تسکین درد و کمک به انواع ناراحتی‌ها برای رفع سردرد، کاهش تب، آرتروز و سایر انواع دردها و التهاب‌ها توصیه می‌نمایند. پوست، برگ و جوانه‌های بید حاوی گلیکوزیدهای فنولی مشتقات سالیسیلات همچون سالیسین و پوپولین (بنزیل سالیسین) هستند.

بر خلاف نظر کولپیر، پوست بید سفید در کنترل مalaria تأثیر قاطع ندارد ولی به هر حال شهرت خود را به عنوان آسپرین گیاهی حفظ کرده است و مقدار سالیسیلات آن از گیاه اسپیره کوهی بیشتر است. امروزه آسپرین یک داروی معمولی است اما کمتر از صد سال پیش یک داروی فوق العاده و جدیدترین چیزی بود که می‌شد در مغازه‌ها به آن برخورد کرد [۶].

۱-۳- سالیسیلات‌ها و کاربردهای دارویی

سالیسیلات‌ها و مشتقات آن معمولاً به عنوان داروهای مؤثر ضد درد، ضد التهاب، تب بر و نیز برای جلوگیری از حملات قلبی مورد استفاده قرار می‌گیرند [۷،۸].

سالیسیلات‌ها پر مصرف‌ترین داروهای مسکن-تب بر می‌باشند. داروهای مسکن - تب بر داروهایی هستند که دردهای خفیف تا متوسط نظیر سردرد، درد عضلانی و درد مفصلی را برطرف کرده و هنگام تب دمای بدن را کاهش می‌دهند. سالیسیلات‌ها بر روی مرکز تنظیم حرارت در هیپوتalamوس اثر کرده و آثار ضد تب خود را در بیماران تبدار اعمال می‌کنند، اما بر دمای عادی بدن تأثیری ندارند. آنها به همین میزان در دردهای مفصلی از طریق

۱- Hermann Kolbe

۲- Hoffman

۳- Aspirin

جابجا کردن آب در ناحیه‌ی متورم مؤثر می‌باشد. این ترکیبات همچنین، نفوذپذیری غیر عادی مویرگک‌ها در بافت‌های ملتهب را کاهش می‌دهند.

علاوه بر خواص ضد درد، ضد التهاب و تب، سالیسیلات‌ها دارای فعالیت‌های دیگری هستند که ثابت می‌کند آنها از لحاظ درمان شناسی مفید و سودمند هستند [۹]. اثرات دارویی و روش‌های انتقال زیستی سالیسیلات‌ها به خوبی شناخته شده است [۱۰-۱۳]. تأثیر خصوصیات ساختاری روی خواص فیزیک-شیمی و فعالیت‌های زیستی این ترکیبات در مطالعات تئوری و عملی زیادی مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته است [۱۴-۲۵].

آخرآمشتقات سالیسیلیک اسید از دید تئوری و تجربی جذاب شده است که ناشی از اهمیت بیولوژیکی آنها مخصوصاً در شیمی دارویی و آنزیم‌ها است [۲۶]. همچنین توجه زیادی به توانایی سالیسیلات‌ها در جلوگیری از تجمع پلاکت‌های خونی شده است.

مشتقات متعددی با اثر تحریکی کمتر و پذیرش بهتر با یکی از چهار روش زیر تهیه شده است:

۱- تغییر گروه کربوکسیل از راه تشکیل املاح، استرها یا آمیدها:

این ترکیبات اغلب مصرف موضعی دارند و عمدها به منظور ایجاد تحریک سطحی برای از بین بردن تحریکات دیگر و فرمز کردن پوست به کار می‌روند زیرا به خوبی از راه پوست جذب می‌شوند. مثال‌هایی از این دسته عبارتند از: استامینوسالول، کولین سالیسیلات، فنیل سالیسیلات، سالیسیلامید، سالسالات و سدیم سالیسیلات.

۲- استخلاف گذاری روی گروه هیدروکسیل:

این نوع مشتقات سالیسیلیک اسید توسط آسپیرین (استیل سالیسیلیک اسید) معرفی می‌گردد. سایر اعضای این گروه عبارتند از: فوسفوسال، لیزین استیل سالیسیلات و ساسالات.

۳- ایجاد تغییر در هر دو گروه فعال:

این ترکیبات از به کارگیری اصل سالول نشأت گرفته‌اند، آنها در درون بدن هیدرولیز شده و به ترکیب فعال آسپیرین تبدیل می‌شوند مانند: آلوکسپیرین، آسپیرین آلومینیم، بنوریلات، اترسالات (اختلالی از آسپیرین و استامینوفن)، سالیسین، سالورین، تالوسالات، کاروبیتل سالیسیلات و کارسالام و

۴- الحقایک گروه هیدروکسیل با یک گروه دیگر روی حلقه فیل و در بعضی موارد ایجاد تغییراتی در یک گروه از سه گروه فعال نمایندگان این گروه مشتقات سالیسیلیک اسید عبارتند از: کرزوتامید، دی فلونیسال، دی پیروستیل، اتن رامید، فن دوسال، فلوفنی سال و مسکلازون (پیش دارویی از سالیسیلیک اسید).

۱-۴- منابع سالیسیلات‌ها

تمامی ترکیبات زیر منابع سالیسیلات‌ها هستند.

الف) آسپیرین	ب) بنزوئات	پ) بنزیل سالیسیلات
ج) کولین سالیسیلات	چ) دی سالسید	ح) اتیل سالیسیلات
خ) منیزیم سالیسیلات	د) متول	ذ) متیل سالیسیلات
ر) اکتیل سالیسیلات	ز) فنیل سالیسیلات	ژ) نعناع

ص) سالیسیلیک اسید	ش) سالسالات	س) روغن ویترگرین ^۱
ظ) سدیم سالیسیلات	ط) سالیسیل آلدید	ض) سالیسیل آلدید
		ع) بسیاری از چاشنی ها

۱-۴-۱- سالیسیلات ها و گیاهان

سالیسیلات ها دسته ای از ترکیبات شیمیایی هستند که به طور طبیعی در برخی گیاهان ، به صورت ذخیره در پوست درخت، برگ ها و ریشه ها یافت می شوند. این ترکیبات از گیاهان در مقابل آسیب های حشره ها و عوامل بیماریزا محافظت می کنند [۲۷، ۲۸].

سالیسیلیک اسید یا اورتوهیدروکسی بنزوئیک اسید نقش اساسی در تنظیم فرآیندهای فیزیولوژیکی مختلف مثل رشد، تکامل گیاه، جذب یون، فتوستنتز و جوانه زنی ایفا می کند.

۱-۴-۲- سالیسیلات ها و انسان ها

در بدن انسان نیز سالیسیلات ها بر روی گیرنده های عصبی خاصی به منظور توقف آنزیم هایی مثل آنزیم فل سولفوتربنوفراز (PST)^۲ برای جلوگیری از سنتز پروستاگلاندین ها^۳ اثر می گذارند.

بیشتر مردم مشکلی با غذاهای حاوی سالیسیلات یا داروهای حاوی سالیسیلات حتی در مقادیر بالا ندارند، اما تعدادی افراد حساسیت بسیار شدیدی نسبت به این ترکیبات از خود نشان می دهند.

نشانه های حساسیت به سالیسیلات عبارتند از:

تنگی تنفس، سردرد، گرفتگی بینی، تغییر رنگ پوست، خارش، جوش یا کهیر پوست، تورم دست ها ، پاها و صورت، درد معده.

غذاها، میوه ها، سبزیجات، شیرینیجات، میوه های مغزدار مثل پسته و فندق، قهوه، چای، نوشیدنی ها، روغن ها، چاشنی ها، ادویه ها، گیاهان دارویی، به طور طبیعی حاوی مقادیر مختلف سالیسیلات ها هستند و در جداولی محتویات آنها به صورت ناچیز، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد دسته بندی شده اند.

مقدار سالیسیلات در میوه های نارس بسیار زیاد است و این مقدار در میوه های رسیده کاهش می یابد.

سالیسیلات ها اغلب در پوست میوه و برگ های بیرونی تر سبزیجات غلظت بیشتری دارند. به همین دلیل همهی میوه ها و سبزیجات باید به صورت رسیده و پوست کنده مصرف شوند.

۱-۴-۳- سالیسیلیک اسید

سالیسیلیک اسید ترکیب اولی β -کتو کربونیک اسید است بنابراین می تواند ایجاد کمکپس های بنفس با نمک آهن (III) کند، طرح (۱-۱).

۱- Winter green

۲- Phenol sulforans ferase

۳- Prostaglandines